

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Warszawa, 02-12-2021 r.

Krajowy Mechanizm Prewencji

KMP.570.12.2021.JJ

**Raport przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji
Pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych do wytrzeźwienia
Komendy Powiatowej Policji w Garwolinie**

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192), dalej OPCAT, oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 29.07.2020 r. przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Mechanizm) wizytowali Pomieszczenie dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, działające przy Komendzie Powiatowej Policji w Garwolinie (ul. Stacyjna 23). W skład delegacji KMPT wchodził: Rafał Kulas (prawnik) i dr Justyna Józwiak (socjolog).

Celem wizytacji zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzenie sposobu traktowania zatrzymanych, by wzmocnić, jeśli to niezbędne, ich ochronę przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawić rekomendacje właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków zapewnionych osobom pozbawionym wolności i zapobieganie torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub

poniżającemu traktowaniu albo karaniu, w zgodzie z odpowiednimi standardami organizacji międzynarodowych.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania PdOZ przedstawionej przez mł. insp. Dariusza Króla (Komendanta KPP w Garwolinie) oraz kom. Pawła Soszkę (Naczelnika Wydziału Prewencji),
- oglądzie pomieszczeń PdOZ, w tym pokoi dla zatrzymanych i sanitariatów,
- rozmowie z osobą zatrzymaną, w warunkach zapewniających poufność rozmów,
- rozmowie z funkcjonariuszem Policji pełniącym służbę w PdOZ,
- zapoznaniu się z wybraną dokumentacją, m.in.: protokołami zatrzymań, książką wizyt lekarskich, książką przebiegu służby, sprawozdaniami kontroli i nadzoru,
- wykonaniu dokumentacji fotograficznej wybranych pomieszczeń i dokumentacji;
- analizie nagrań z monitoringu utrwalającego przyjęcie do PdOZ losowo wybranych zatrzymanych.

W trakcie wizytacji delegacja KMPT dokonała oceny traktowania osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy, warunków materialnych miejsca zatrzymań, liczebności i kwalifikacji zawodowych personelu oraz funkcjonowania w praktyce podstawowych gwarancji prewencji tortur. W niniejszym raporcie uwzględniono jedynie te obszary, które wymagają wzmocnienia z punktu widzenia zapobiegania torturom i innym formom złego traktowania osób zatrzymanych. Raport wskazuje również problemy systemowe, wymagające zmiany obowiązującego prawa.

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. zatrzymany, funkcjonariusz, pracownik cywilny, inna osoba) lub organizacja, która przekazała KMPT informację, nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej. Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że *żadna władza lub funkcjonariusz nie nakaże, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób.*

3. Charakterystyka PdOZ

Pomieszczenie dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia przy KPP w Garwolinie przeznaczone jest dla kobiet i mężczyzn, zatrzymanych w związku z podejrzeniem

popęnienia czynu zabronionego lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Wizytowany PdOZ dysponuje pięcioma dwuosobowymi celami, zatem jego pojemność wynosi 10 miejsc. Z danych statystycznych wynika, że w okresie 01.01.2020 r. – 20.07.2021 r. w PdOZ umieszczonych było łącznie 658 osób najczęściej z powodu: podejrzenia o popełnienie przestępstwa (331), na polecenie sądu/prokuratury (159), zatrzymania prewencyjnego (99), doprowadzenia w celu wytrzeźwienia (67). W czasie wizytacji w PdOZ przebywał 1 mężczyzna zatrzymany w związku podejrzeniem popełnienia przestępstwa (znęcanie się nad członkami rodziny).

Zgodnie z Decyzją nr 43/2021 Komendanta Wojewódzkiego Policji w Radomiu z dnia 19.02.2021 r. opłata za pobyt osoby umieszczonej w celu wytrzeźwienia wynosi 160 zł. Analizator wydechu będący na wyposażeniu KPP w Garwolinie posiadał aktualne świadectwo wzorcowania.

KPP w Garwolinie, realizując zapisy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. *o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami* oraz ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. *o języku migowym i innych środkach komunikowania się*, umożliwia skorzystanie z pośrednictwa tłumacza języka migowego w siedzibie Komendy. W dyżurce znajduje się urządzenie z kamerą, za pośrednictwem którego osoba niesłysząca lub głuchoniema łączy się z tłumaczem j. migowego (urządzenie podlega codziennemu sprawdzaniu przez Wydział Łączności KWP w Radomiu). Tłumacz pośredniczy wówczas w rozmowie między interesantem a funkcjonariuszem. Rozmowa odbywa się w czasie rzeczywistym. Skorzystanie z usługi tłumacza języka migowego jest bezpłatne i wymaga powiadomienia o tym fakcie 3 dni robocze przed planowaną wizytą w KPP, z wyjątkiem sytuacji nagłych. Z informacji uzyskanych w KPP w Garwolinie wynika, że – jak dotychczas – urządzenie nie było używane.

4. Problemy systemowe

4.1. Dostęp osób zatrzymanych do lekarza oraz dokumentowanie obrażeń

Jak ustaliła delegacja KMPT w przypadku zaobserwowania obrażeń na ciele zatrzymanego sporządzana jest notatka służbowa, która następnie dołączana jest do sprawy. Ponadto policjant odnotowuje ten fakt w protokole zatrzymania. Jeśli funkcjonariusz zauważy, że osoba wymaga pomocy medycznej (np. w przypadku osób chorych psychicznie lub z niepełnosprawnością intelektualną) wzywa karetkę. Lekarz bada osobę zatrzymaną i podejmuje decyzję co do dalszego postępowania. W Komendzie prowadzony jest rejestr badań lekarskich (w 2020 r. było 13 konsultacji, 2021 r. – 9), w którym zapisywane są dane zatrzymanego, data i godzina badania oraz rozpoznanie choroby.

Niezależne badanie lekarskie i właściwe dokumentowanie urazów stwierdzonych podczas badania uważane jest za podstawową i minimalną gwarancję chroniącą przed torturami i przemocą i

powinno być przeprowadzane wobec każdej osoby zatrzymanej, co podkreślają od lat międzynarodowe instytucje monitorujące traktowanie osób pozbawionych wolności – Podkomitet ds. Prewencji Tortur ONZ (SPT)¹ oraz CPT².

Tymczasem, według polskiego prawa krajowego, zgodnie z art. 244 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. *Kodeks postępowania karnego* (Dz. U. z 2018 r., poz. 1987, ze zm.) zatrzymanemu przysługuje prawo m.in. do dostępu do pierwszej pomocy medycznej. Natomiast § 1. ust. 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w *sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1102) określa, że obowiązkowemu badaniu lekarskiemu są poddawane: osoby żądające badania lekarskiego, posiadające widoczne obrażenia ciała niewskazujące na stan nagłego zagrożenia zdrowotnego, oświadczające, że cierpią na schorzenia wymagające stałego lub okresowego leczenia, którego przerwanie powodowałoby zagrożenie życia lub zdrowia, kobiety karmiące piersią i w ciąży, osoby chore zakaźnie, osoby z zaburzeniami psychicznymi, nieletni po spożyciu alkoholu lub innego, podobnie działającego środka.

Warto w tym miejscu przypomnieć rekomendacje wydane przez CPT po wizycie w Polsce w 2013 r. i 2017 r., które mówią o tym, by osoby pozbawione wolności przez policję miały zagwarantowane *explicite* prawo dostępu do lekarza (w tym także prawo dostępu do dowolnie wybranego lekarza, co oznacza, że badanie przez takiego lekarza może być przeprowadzone na koszt osoby zatrzymanej) od samego początku pozbawienia wolności. Odpowiednie przepisy powinny gwarantować prawo żądania dostępu osoby zatrzymanej do lekarza w każdych okolicznościach; ani funkcjonariusze policji, ani żadne inne podmioty nie mogą oceniać zasadności takich żądań³.

Wszystkie badania lekarskie winny być przeprowadzane poza zasięgiem słuchu oraz, jeżeli lekarz nie zarządzi inaczej, poza zasięgiem wzroku funkcjonariuszy policji. Komitet zaleca także, by informacje dot. zdrowia zatrzymanych były przechowywane w sposób zapewniający ich poufność. Personel lekarski może udzielać funkcjonariuszom jedynie niezbędnych informacji o stanie zdrowia zatrzymanych, informacja taka powinna jednak ograniczać się do minimum pozwalającego na zapobieżenie poważnemu ryzyku [grożącemu] osobie zatrzymanej lub innym osobom, chyba że osoba zatrzymana wyraża zgodę na udzielanie dodatkowych informacji [o swoim stanie zdrowia]⁴.

¹ Zob. Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, § 45-48; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/3, § 57-61; Raport SPT z wizyty w Peru, CAT/OP/PER/1, § 20; Raport SPT z wizyty w Szwecji, CAT/OP/SWE/1, § 62-64.

² European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). Zob. Drugie Sprawozdanie Ogólne, CPT/Inf (92) 3, § 36-38; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2014) 21, § 26, 30.

³ Raport z wizyty Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) przeprowadzonej w Polsce w dniach 5 - 17 czerwca 2013 r.

⁴ Raport z wizyty Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) przeprowadzonej w Polsce w 2017 r.

4.2. Dostęp do obrońcy od początku zatrzymania

W wizytowanym Komisariacie dostępna jest lista adwokatów. Jeśli ktoś z zatrzymanych chciałby odpłatnie skorzystać z pomocy obrońcy, funkcjonariusze policji udostępnią taką listę oraz umożliwią spotkanie w osobnym pokoju. Powyższy standard jest zgodny z rekomendacjami CPT, który zalecał sporządzenie, we współpracy z samorządem prawniczym, list prawników, dostępnych dla osób zatrzymanych, które powinny być dostępne w każdym komisariacie Policji⁵.

Znacznie trudniejsza jest sytuacja osób, których nie stać na usługi prawników. Jest to problem szerszy i wymagający systemowych zmian prawnych. Procedura wyboru obrońcy z urzędu nie zapewnia w praktyce dostępu do obrońcy bezpośrednio po zatrzymaniu. Wniosek o przyznanie obrońcy z urzędu można bowiem złożyć dopiero po pierwszym przesłuchaniu w charakterze podejrzanego, nie zaś bezpośrednio po zatrzymaniu. Do czasu więc wyznaczenia obrońcy z urzędu i jego pierwszego kontaktu z klientem, funkcjonariusze realizują z zatrzymanym czynności służbowe (np. przesłuchania, rozpytania).

Na problem dostępu w Polsce do obrońcy zwraca uwagę CPT, podkreślając w swoim raporcie z wizyty w Polsce w 2017 r., że dostęp do prawnika stanowi podstawowe zabezpieczenie przed złym traktowaniem, a mimo tego praktyczny dostęp zatrzymanych do realizacji tego prawa nadal jest w Polsce problemem⁶. Ponadto w polskim prawie brak jest przepisów przewidujących wyznaczenie obrońcy z urzędu przed etapem postępowania sądowego. W związku z tym osoby zatrzymane, które nie są w stanie zapłacić za usługi prawne, są faktycznie pozbawione prawa dostępu do prawnika⁷. Komitet wskazuje też, że w jego ocenie osoby zatrzymane przez Policję nadal są narażone na znaczne ryzyko niewłaściwego traktowania i polskie władze powinny zintensyfikować swoje wysiłki w tym obszarze⁸.

Ponadto zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. podejrzani, którzy nie posiadają wystarczających środków na pokrycie kosztów pomocy adwokata, mają prawo do korzystania z pomocy prawnej z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości. Pomoc prawna z urzędu powinna być przyznana bez zbędnej zwłoki i najpóźniej przed przesłuchaniem danej osoby przez Policję, inny organ ścigania

⁵ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2018) 21, § 17; Raport CPT z wizyty na Słowenii, CPT/Inf (2017) 27, § 15.

⁶ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 23.

⁷ Tamże, § 25.

⁸ Tamże, § 21.

lub przez organ sądowy, lub przed przeprowadzeniem konkretnych czynności dochodzeniowo-śledczych lub dowodowych⁹.

Zgodnie z Dyrektywami Parlamentu Europejskiego i Rady UE podejrzani lub oskarżeni w postępowaniu karnym mają prawo dostępu do adwokata w takim terminie i w taki sposób, aby osoby te mogły rzeczywiście i skutecznie wykonywać przysługujące im prawo do obrony. Dostęp do adwokata powinien nastąpić bez zbędnej zwłoki: przed przesłuchaniem przez Policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy, w momencie prowadzenia przez organy ścigania lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowych lub innych czynności dowodowych, niezwłocznie po pozbawieniu wolności, zanim podejrzani lub oskarżeni zostali wezwani do stawiennictwa przed sądem właściwym w sprawach karnych w odpowiednim czasie, zanim ww. osoby stawią się przed tym sądem¹⁰.

Powyższy problem był już sygnalizowany Ministrowi Sprawiedliwości przez Rzecznika Praw Obywatelskich¹¹.

4.3. Brak należytej obsady w PdOZ

Służbę w PdOZ w Garwolinie pełni 1 funkcjonariusz Policji - zastępca dyżurnego, który w trakcie dyżuru przebywa na dyżurce. W KPP w Garwolinie wyznaczono 5 etatowych funkcjonariuszy Policji do pełnienia tego typu funkcji (4 osoby w rezerwie kadrowej), nie ma natomiast odrębnego zespołu pracowników przeznaczonych tylko do pracy w PdOZ (brak profosa).

W czasie umieszczenia w PdOZ osób zatrzymanych to na funkcjonariuszach pełniących służbę w pomieszczeniu ciąży obowiązek zagwarantowania zatrzymanym bezpieczeństwa przy jednoczesnym umożliwieniu takim osobom realizacji ich uprawnień. W obecnym stanie prawnym na kierownika jednostki spoczywa obowiązek organizacji służby w taki sposób, aby w pomieszczeniu pełnił ją co najmniej jeden policjant.

Z ustaleń KMPT poczynionych podczas dotychczasowych wizytacji wynika, że jedna osoba nie jest w stanie jednocześnie wykonywać obowiązków proceduralnych (wypełnianie dokumentacji), kontrolnych i takich, które umożliwiają osadzonym korzystanie z przysługujących im praw (np.

⁹ Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wnioski w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania (Dz.U.UE.L.2016.297.1).

¹⁰ Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz.U.UE.L.2013.294.1).

¹¹ Zob. Wystąpienia Generalne RPO do Ministra Sprawiedliwości z dnia 18.04.2017 r. i 27.09.2018 r., KMP.570.3.2017.RK.

skorzystanie z pomieszczenia sanitarnego). Znacznie utrudnione może być również reagowanie na zachodzące zdarzenia nadzwyczajne, w tym np. podejmowane próby samobójcze. Przy takiej organizacji służby w PdOZ może dochodzić do ograniczenia realizacji uprawnień zatrzymanych i ich niewłaściwego traktowania, dlatego też KMPT konsekwentnie od wielu lat postuluje zmianę obowiązujących przepisów.

5. Obszary wymagające poprawy

5.1. Sposób przeprowadzania kontroli osobistej

Analiza monitoringu losowo wybranych nagrań z przyjęcia do PdOZ wykazała, że kontrola osobista z odsłonięciem przykrytych odzieżą powierzchni ciała nie jest stosowana rutynowo wobec wszystkich osób zatrzymanych, a tylko w wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych specyfiką danej sytuacji i po dokonaniu indywidualnej oceny ryzyka, co jest zgodne z obowiązującymi w tej mierze przepisami.

Delegacja KMPT ustaliła jednakże, że w przypadku dokonywania kontroli osobistej połączonej z odsłonięciem ciała, nie zawsze przebiega ona w sposób dwuetapowy (przykładowo, na jednym z nagrań widać, jak osoba zatrzymana zdejmuje za parawanem i oddaje policjantowi jednocześnie wszystkie ubrania). Tymczasem zgodnie z art. 15d pkt 2 ustawy o Policji, policjant dokonuje kontroli osobistej w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby kontrolowanej oraz w zakresie niezbędnym w danych okolicznościach do zrealizowania celu dokonywanej kontroli. Podczas sprawdzenia osoba kontrolowana powinna być częściowo ubrana. Policjant najpierw sprawdza część odzieży, a przed sprawdzeniem kolejnej części umożliwia osobie kontrolowanej włożenie odzieży już sprawdzonej. Podobną praktykę rekomenduje CPT wskazując, by kontrola była realizowana w sposób dwuetapowy w celu zminimalizowania poczucia zażenowania osoby kontrolowanej. Osoby poddawane kontroli osobistej nie powinny być zobowiązane do zdjęcia całego ubrania w tym samym czasie, np. powinny mieć prawo do zdjęcia ubrań powyżej pasa i do ubrania się przed zdjęciem pozostałych ubrań.

KMPT zaleca również przypomnienie funkcjonariuszom aktualnie obowiązujących przepisów dotyczących realizacji kontroli osobistej, w szczególności zaś uprawnienia osób zatrzymanych do żądania sporządzenia protokołu z przeprowadzenia kontroli osobistej i możliwości wniesienia zażalenia na sposób jej przeprowadzenia¹².

¹² Art. 15d ust. 9, 10 i 11. ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2020 r., poz. 360 t.j.).

5.2. Powiadamianie osoby trzeciej o fakcie zatrzymania

Zgodnie z uzyskanymi informacjami, funkcjonariusze Policji, na żądanie zatrzymanego, informują o tym fakcie wskazane przez niego osoby trzecie. Nie ma jednak możliwości, aby osoba zatrzymana sama wykonała połączenie. W niektórych protokołach zatrzymania znajdują się informacje, że zatrzymany żąda powiadomienia np. żony (podany jest także numer telefonu), brak jednak informacji, czy do tego powiadomienia doszło, a jeśli tak, to o której godzinie.

W ocenie KMPT zatrzymany powinien mieć możliwość samodzielnego powiadomienia wybranej osoby o fakcie zatrzymania (np. za pośrednictwem telefonu), zaś tylko w sytuacjach szczególnych, uzasadnionych specyfiką danej sytuacji, obowiązek informacyjny powinien być realizowany przez policjanta. Nie każdy bowiem powód zatrzymania uzasadnia aż tak restrykcyjne środki ostrożności, zaś brak kontaktu z osobą bliską (szczególnie dla nieletnich lub osób zatrzymanych po raz pierwszy) może stanowić dodatkową, nieuzasadnioną dolegliwość.

Zawiadomienie osoby wskazanej przez zatrzymanego powinno nastąpić niezwłocznie po zatrzymaniu i po każdym przeniesieniu z jednego miejsca zatrzymania do innego¹³. Jeśli koniecznym jest aby zawiadomienia dokonał funkcjonariusz, osoby zatrzymane bezwzględnie powinny otrzymać zwrotną informację, czy wiadomość o ich zatrzymaniu została przekazana wskazanej osobie¹⁴. Datę, godzinę i tożsamość zawiadomionej osoby należy odnotować również w dokumentacji (np. protokole zatrzymania).

Należy wskazać, że możliwość osobistego kontaktu zatrzymanego z osobą bliską jest bardzo istotną gwarancją z punktu widzenia prewencji tortur. Umożliwia ona bowiem osobie zatrzymanej przekazanie informacji o sposobie złego traktowania, co może skutkować podjęciem odpowiedniej interwencji.

KMPT zaleca w związku z powyższym umożliwienie osobom zatrzymanym samodzielnego powiadomienia wybranej osoby o fakcie zatrzymania i miejscu przetrzymywania, a tylko w sytuacjach szczególnych, uzasadnionych specyfiką danej sytuacji, realizację tego prawa za pośrednictwem funkcjonariusza Policji. Po zrealizowaniu powiadomienia, należy odnotować ten fakt w dokumentacji (z podaniem daty, godziny, imienia i nazwiska osoby zawiadomionej oraz z podpisem funkcjonariusza) oraz przekazać zwrotną informację zatrzymanemu, że jego wniosek został zrealizowany. Fakt poinformowania zatrzymanego o skutecznym powiadomieniu wskazanej przez niego osoby również powinien zostać odnotowany w dokumentacji.

¹³ Zob. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r. - Zbiór zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie zatrzymania lub uwięzienia, Zasada 16.1.

¹⁴ Zob. Raporty SPT z wizyt na Ukrainie, z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, § 37-38 oraz CAT/OP/UKR/3, § 45-46; Raport SPT z wizyty w Mongolii, CAT/OP/MNG/1, § 45-46; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 23-24; Dwudziesty Ósmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2019) 9, § 66.

5.3. Prawo do informacji

Jedną z podstawowych gwarancji prewencji tortur jest prawo do informacji. Otrzymanie przez osobę pozbawioną wolności zrozumiałych i aktualnych informacji o istotnych kwestiach, np. przysługujących prawach, obowiązujących procedurach, sposobie składania skarg, zwiększa poczucie bezpieczeństwa, pozwala odgrywać aktywną rolę w zabezpieczaniu własnych praw, ułatwia dostęp do mechanizmów skargowych, przez co pełni rolę prewencyjną w zapobieganiu naruszeniom przysługujących zatrzymanym praw.

Głównym źródłem informacji w tej mierze jest Regulamin pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, który powinien znajdować się w każdym pokoju dla zatrzymanych. W dniu wizytacji w jednym pokoju dla zatrzymanych Regulaminu nie było, prawdopodobnie został zerwany przez zatrzymanego, a w innym zaś niektóre jego fragmenty były naderwane i nieczytelne.

W związku z powyższym delegacja KMPT zaleca, aby systematycznie uzupełniać w pokojach dla zatrzymanych egzemplarze Regulaminu pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

5.4. Personel

Policjanci wyznaczeni do pracy w PdOZ co roku przechodzą obowiązkowe szkolenia w zakresie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych. Ponadto, w latach 2020-2021 r. funkcjonariusze KPP w Garwolinie przeszli następujące szkolenia w ramach lokalnego doskonalenia zawodowego: Problematyka realizacji i dokumentowania konwojów i doprowadzeni w kontekście zapobiegania wydarzeniom nadzwyczajnym, Sprawowanie efektywnego i konstruktywnego nadzoru nad realizacją zadań z zakresu metod i form wykonywania konwojów i doprowadzeni, Zasady użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej, a także Przeciwdziałanie stosowania tortur.

KMPT widzi potrzebę merytorycznego wsparcia funkcjonariuszy i zaleca, by do programów szkoleń i kursów policyjnych włączyć także zagadnienia związane m.in. z: zapobieganiem i minimalizowaniem użycia przemocy w chwili zatrzymania, Protokołem Stambulskim, komunikacją interpersonalną, sposobami radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu.

W ocenie KMPT odpowiednio dobrany i wyszkolony personel policyjny jest w stanie prawidłowo wykonywać swoje obowiązki, bez uciekania się do przemocy. Stanowi też skuteczną gwarancję chroniącą osoby pozbawione wolności przed torturami. Dzięki swojej wiedzy i

doświadczeniu oraz możliwości kontaktu z zatrzymanymi, ma możliwość bieżącego monitorowania ich zachowania i wyłapywania niepokojących sygnałów, świadczących o złym traktowaniu.

Na kwestie odpowiedniego doboru i kwalifikacji personelu, odpowiedzialnego za opiekę nad osobami w miejscach detencji, zwraca też uwagę CPT podkreślając, że: *Cały personel, łącznie z osobami wykonującymi wyłącznie obowiązki w zakresie dozoru, powinien przechodzić profesjonalne szkolenie, zarówno w czasie przyjęcia do pracy, jaki i w jej trakcie, a także otrzymywać odpowiednie wsparcie z zewnątrz oraz nadzór w wykonywaniu ich obowiązków*¹⁵. Podczas ostatniej wizyty w Polsce w 2017 r. CPT podkreślił także, że należy dążyć do przeszkolenia personelu w zakresie rozwiązywania konfliktów oraz stosowania strategii i technik deeskalacji konfliktu na różnych poziomach komunikacji¹⁶.

Szkolenia w wymienionym wyżej zakresie mają wartość prewencyjną i edukacyjną. Wspomniane szkolenia, zawierające w treści zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka i znajomość podstaw pozytywnych oddziaływań psychologicznych, ukierunkowane są na zapobieganie torturom i innym formom przemocy i niewłaściwego traktowania.

6. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karaniam, Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca:

6.1. Komendantowi Powiatowemu Policji w Garwolinie:

6.1.1. zwiększenie obsady etatowej w PdOZ, tak by służbę pełniło jednocześnie minimum dwóch funkcjonariuszy;

6.1.2. dokonywania kontroli osobistej połączonej z odsłonięciem ciała w sposób dwuetapowy;

6.1.3. przypomnienie funkcjonariuszom aktualnie obowiązujących przepisów dotyczących realizacji kontroli osobistej, w szczególności zaś uprawnienia osób zatrzymanych do żądania sporządzenia protokołu z przeprowadzenia kontroli osobistej i możliwości wniesienia zażalenia na sposób jej przeprowadzenia;

¹⁵ Zob. Dziewiąty Raport Generalny CPT, CPT/Inf(99)12, § 33.

¹⁶ Raport dostępny na stronie: <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-pola-1>

6.1.4. włączenie do programów szkoleń i kursów policyjnych włączyć zagadnienia związane z: zapobieganiem i minimalizowaniem użycia przemocy w chwili zatrzymania, Protokołem Stambulskim, komunikacją interpersonalną, sposobami radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu, a także rozwiązywania konfliktów oraz stosowania strategii i technik deeskalacji konfliktu na różnych poziomach komunikacji;

6.1.5. umożliwienie osobom zatrzymanym samodzielnego powiadomienia wybranej osoby o fakcie zatrzymania i miejscu przetrzymywania, a tylko w sytuacjach szczególnych, uzasadnionych specyfiką danej sytuacji, realizację tego prawa za pośrednictwem funkcjonariusza Policji;

6.1.6. systematycznie uzupełnianie w pokojach dla zatrzymanych egzemplarzy Regulaminu pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

6.2. Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Radomiu:

6.2. Zapewnienie środków finansowych na realizację zaleceń, wymagających nakładów finansowych.

Opracowała: dr Justyna Józwiak

Za Zespół podpisuje:

Przemysław Kazimirski

Dyrektor Zespołu

/-podpisano elektronicznie/